

INTERVJU ŠKOLSKIH NOVINA

BOŽO PAVIČIN, SAVJETNIK ZA OBRAZOVANJE U HGK-U

MORAMO OBRAZOVATI KADROVE POTREBNE NAŠEMU GOSPODARSTVU

PRIJE '90-IH SMO IMALI PLANSKO GOSPODARSTVO I PLANSKO OBRAZOVANJE, PA AKO JE PRIMJERICE PETOLJETKOM PLANIRANO DA ĆE PRIORITY BITI ODREĐENA INDUSTRIJA, ONDA JE ODLUČENO DA ĆE U ODREĐENU ŠKOLU IĆI TOLIKI BROJ UČENIKA. DANAS ŽIVIMO I RADIMO U UVJETIMA TRŽIŠNOGA GOSPODARSTVA, ALI NAM JE STRUKOVNO OBRAZOVANJE JOŠ UVIJEK PLANSKO, PA TAKO MINISTARSTVO I DALJE ODREĐUJE KOLIKO ĆE SE UČENIKA UPISATI, A NARUČUJU SE I PLAĆAJU STUDIJE O BUDUĆIM POTREBAMA GOSPODARSTVA KAKO BI SE MOGLI PLANIRATI UPISI

////// RAZGOVARALA Irena Kustura

Na neodgovarajuće programe strukovnih škola u Hrvatskoj već se godinama upozorava. Poslodavci se stalno žale da im iz njih dolaze mladi ljudi koji o poslu koji bi trebali raditi ne znaju gotovo ništa i da trebaju potrošiti mjesec učeći ih. Zašto je to tako i gdje je problem strukovnih škola u Hrvatskoj pitamo savjetnika za obrazovanje u Hrvatskoj gospodarskoj komori Božu Pavičina. On odmah na početku tvrdi da osnovni problem nije u školama nego u sustavu strukovnog obrazovanja u Hrvatskoj koji nije dobro postavljen.

– Najkvalitetniji dio strukovnog obrazovanja jesu strukovni nastavnici i ravnatelji strukovnih škola. Možda ne baš svi, ali u velikoj većini. Oni su takoreći strukovna škola i s obzirom na uvjete, opremljenost, plaće i odnos društva prema njima rade zaista odlične stvari. Osnovni je problem u sustavu strukovnog obrazovanja neuključenost ili simbolična uključenost gospodarstva u čitav sustav. Osim malog dijela koji se tiče obrtništva, donositelji odluka u strukovnom obrazovanju odbacuju sve prijedloge koji dolaze od gos-

podarstva putem gospodarskih asocijacija kao što je HGK. To je ono što bi se hitno trebalo mijenjati.

Još prije desetak godina tadašnji državni tajnik za srednje školstvo u ministarstvu obrazovanja Želimir Janjić govorio je da naše strukovne škole moraju početi proizvoditi kadrove za tržište, a ne za skladište. Je li se od tada nešto promijenilo?

– Od toga dana do danas dodatno se smanjio broj učenika pa se on u trogodišnjim programima i programima jedinstvenog modela obrazovanja, takozvani JMO, gotovo prepolovio, a u nekim deficitarnim zanimanjima gotovo da i nema upisanih učenika ili je taj broj višestruko manji od broja potrebnih radnika određenog zanimanja. Jedini relativno stabilan broj jest broj učenika u određenim četverogodišnjim programima koji su u principu više temeljeni na pripremi učenika za nastavak školovanja u visokom obrazovanju nego za tržište rada. Mnogo tih učenika nikad ne uspije završiti visoko obrazovanje te se tada bez stvarnih kompetencija uključuju na tržište rada kroz različite aktivne mjere zapošljavanja. Postoji međutim i novost, a to su takozvane strukovne gimnazije. Smatram da je sam pojam strukovna gimnazija oksimoron, kao da kažete okrugli trokut.

Što treba učiniti sa strukovnim gimnazijama?

– Generacije koje su ih upisale treba pustiti da ih i završe, ali sigurno više ne bi trebalo upisivati nove učenike.

Ima li ikakvih naznaka da će se promjene ipak dogoditi?

– Od dolaska predsjednika Luke Burilovića na čelo HGK-a komora se na sve načine pokušava uključiti u sustav obrazovanja zbog jednostavnog razloga, jer smo prateći trendove u gospodarstvu predvidjeli da će u Hrvatskoj uskoro kronično nedostajati radne snage. Mi

sno kao institucija napravili sve što je u našoj moći da promjenama obrazovnog sustava pomognemo našim članicama da osiguraju kvalificiranu radnu snagu. Čak smo osigurali 3,5 milijuna kuna EU sredstava putem programa Erasmus+ K3 za projekt Cap4app u okviru kojeg smo u HGK-u osigurali sve preduvjete i kapacitete za uključivanje reforme strukovnog obrazovanja te smo u svakom trenutku spremni preuzeti odgovornost za ulogu povezivanja obrazovanja s tržištem rada jednako kao što to rade komore u Austriji i Njemačkoj.

Konkretno, kakve su promjene nužne?

– Prije svih nužna je promjena svijesti da gospodarstvo nije neprijatelj nego prijatelj i saveznik te da treba dopustiti veći utjecaj gospodarstva u strukovnom obrazovanju. Nakon promjene svijesti i stava, potrebno je prilagoditi legislativni okvir da bi se taj utjecaj gospodarstva i realizirao. A kada se legislativnim okvirom bude dopustilo sudjelovanje gospodarstva u strukovnom obrazovanju, stvari će se vrlo brzo promijeniti nabolje. Sigurno!

HGK se zalaže za uvođenje dualnog modela obrazovanja po uzoru na Austriju ili Njemačku. Za sve one koji još ne znaju – o kakvom se modelu točno radi?

– Pa vrlo je jednostavno. Kako je to moj prijatelj Ivan Šimunić, pročelnik za obrazovanje Zadarske županije objasnio, kod dualnog modela obrazovanja radi se o modelu strukovnog obrazovanja koji je rađen za potrebe tržišnoga gospodarstva, a ne planskoga, kakav smo imali do 1990. godine. Zaista je smiješno slušati nekakve primjedbe pojedinih saborskih zastupnika da se posljednjim inicijativama gospodarstva htjelo privatizirati strukovno obrazovanje. To može izgovoriti samo netko tko živi u prošlim vremenima. Naime, prije 90-ih smo imali plansko gospodarstvo i plansko obrazovanje pa ako je primjerice petoljetkom određeno da će prioritet biti određena industrija, onda je određeno da će u određenu školu ići toliki broj učenika. Danas živimo i radimo u uvjetima tržišnoga gospodarstva, ali nam je strukovno obrazovanje još uvijek plansko pa tako Ministarstvo i dalje određuje koliko će se učenika upisati, a naručuju se i plaćaju studije o budućim potrebama gospodarstva kako bi se mogli planirati upisi. Dakle, i dalje imamo planski sustav obrazovanja. Dualni model obrazovanja, kao što sam rekao, tržišni je model strukovnog obrazovanja, odnosno upisuje se onoliko učenika koliko tvrtke traže naučnika odnosno budućih radnika. Pa ako tvrtke na primjer u Zagrebu jedne godine prime 50 plinoinstalatera, onda se svih tih 50 plinoinstalatera automatski upisuje u određenu školu. Nema mogućnosti da ih se upiše 49 ni 51! Isto tako, ako iduće godine u Zagrebu tvrtke prime 10 učenika, onda se samo 10 učenika upisuje u tu školu.

Koje su njegove prednosti, a koji nedostaci?

– Najveće su prednosti dualnog sustava da učenici stječu upravo ona znanja i vještine koja poslodavcu trebaju. Uz to što stječe dragocjeno radno iskustvo, učenik je odgovarajuće i financijski nagrađen za boravak u tvrtki, pogotovo tijekom viših godina školovanja, što svakako može biti dodatan motiv za roditelje i učenike da upisuju neka od deficitarnih zanimanja. Nedostatak ova-

OSNOVNI JE PROBLEM U SUSTAVU STRUKOVNOG OBRAZOVANJA NEUKLJUČENOST ILI SIMBOLIČNA UKLJUČENOST GOSPODARSTVA U ČITAV SUSTAV. OSIM MALOG DIJELA KOJI SE TIČE OBRRTNIŠTVA, DONOSITELJI ODLUKA U STRUKOVNOM OBRAZOVANJU ODBACUJU SVE PRIJEDLOGE KOJI DOLAZE OD GOSPODARSTVA PUTEV GOSPODARSKIH ASOCIJACIJA KAO ŠTO JE HGK. TO JE ONO ŠTO BI SE HITNO TREBALO MIJENJATI

kvog sustava, ako se dobro ne pripremi, može biti i uska specijaliziranost učenika, ali ta se opasnost može vrlo lako ukloniti uvođenjem jasnoga i transparentnoga vanjskog vrjednovanja i osiguranja kvalitete pogotovo za onaj dio nastave koji se provodi kod poslodavaca.

Ima li takav model izgleda zaživjeti u Hrvatskoj?

– Naravno da ima. Izgledi su proporcionalni stanju gospodarstva u Hrvatskoj. Prije sedam godina, na vrhuncu gospodarske krize, izgledi za uvođenje ovakvog sustava bili su minimalni i nerealan je bilo očekivati od poslodavaca da uključivanjem u strukovno obrazovanje na sebe preuzimaju dodatne troškove. Međutim, okolnosti su se u posljednjih nekoliko godina značajno promijenile. Velik dio poslodavaca rješavanje problema nedostatka radne snage pozicionira visoko na ljestvici prioriteta. Prema istraživanju koje smo proveli u sklopu ranije spomenutog projekta Cap4app programa Erasmus+, više od 80 posto tvrtki spremno je uključiti se u sustav obrazovanja u kojem bi učenik minimalno 50 posto nastave provodio i odradivao kod poslodavca. Dakle, interesa tvrtki itekako ima, a upravo su poslodavci ključ uspjeha da takav model zaživi u Hrvatskoj.

Što o tom modelu kažu u Ministarstvu obrazovanja? Kakvu suradnju imate s njima?

– Nakon pune dvije i pol godine u Ministarstvu obrazovanja počinju govoriti o dualnom obrazovanju kao i o namjeri za uvođenjem takvog modela strukovnog obrazovanja u Hrvatskoj. Iako na prvi pogled ne izgleda da smo postigli puno, iz iskustva znam da je postignut značajan napredak pa čak i uz činjenicu da mnogi koji ga spominju ne znaju puno o dualnom obrazovanju. Što se tiče suradnje s Ministarstvom, moram zaista reći da imamo izvrstan odnos. Predstavnici HGK-a uključeni su u gotovo sve radne skupine radna tijela i povjerenstva ministarstva te se svi naši prijedlozi s velikom pozornošću slušaju i iščitavaju. Nažalost, još nismo došli na razinu da se barem nešto od naših prijedloga i prihvati. Ali sigurni smo da će i do toga doći.

Kada?

– Nadam se što prije.

Pojedinci upozoravaju da Hrvatska nema uvjete za uvođenje dualnog modela obrazovanja, odnosno da naše gospodarstvo nije spremno za to. Je li to točno?

– Istraživanje koje smo proveli pokazuje suprotno.

Najavljivali ste eksperimentalno uvođenje dualnog obrazovanja od ove jeseni, odno-

sno od početka sljedeće školske godine. Postoji li mogućnost da se to realizira? U koliko škola i koliko razreda?

– Mi to želimo i na tome svakodnevno radimo s Ministarstvom obrazovanja i austrijskim partnerom odnosno vanjskotrgovinskim uredom Austrijske komore. Međutim, bojim se da postoje objektivne prepreke da se taj ozbiljan projekt i realizira. Namjera je bila pokušati s turizmom, strojarstvom, tekstilom i trgovinom i to po jedno razredno odjeljenje. Međutim, jasno vam je da tvrtke ne žele sudjelovati u projektu ako nisu sudjelovale u stvaranju kurikuluma definiranjem kompetencija i ishoda učenja učenika. Da bismo to napravili, potrebno je da budu određeni standardi zanimanja, pa onda i standardi kvalifikacije pa je tek onda moguće napraviti strukovni kurikulum, a to je teško postići do rujna, jer državne institucije do tada teško mogu dovršiti sve potrebno da bi se uopće pristupilo izradi strukovnoga kurikuluma. Ipak, pokušat ćemo iskoristiti postojeće programe JMO tamo gdje je to moguće, ali kao što sam rekao cijeli je sustav strukovnog obrazovanja poprilično nefleksibilan i centraliziran tako da je dosta teško bilo što pokrenuti, a pogotovo promijeniti.

U zadnje se vrijeme spominje i reforma kurikuluma strukovnih škola. Što znate o tome?

– Pristup reforme kurikuluma u strukovnom obrazovanju mora biti cjelovit, uzeti u obzir potrebe tržišta rada, dakle poslodavaca i standarde zanimanja, principe HKO-a – ishoda učenja i standarde kvalifikacija – te zahtjeve ONK-a i NKSO-a. Za to je potrebno pripremiti škole, nastavnike te priručnike za nastavnike i udžbenike.

Gospodarstvenici su, prema onome što govore, ogorčeni našim sustavom obrazovanja. S pravom ili ne?

– Gledajući s pozicije gospodarstva, poslodavci za sredstva koja kroz poreze i ostala davanja uplaćuju državi, očekuju od države i nešto zauzvrat. Osim sigurnosti, pravne i fizičke, te infrastrukture, od države se do sada očekivalo da poslodavcima javnim sustavom obrazovanja država osigura odgovarajuću radnu snagu, jer ti poslodavci putem davanja državi ustvari financiraju rad škola. Poslodavac će biti nezadovoljan obrazovnim sustavom dok se u takav sustav upisuje više-struko manje učenika u zanimanjima koja gospodarstvu trebaju te dok oni koji završe obrazovanje za takva zanimanja nemaju dovoljno kompetencija i radnog iskustva da bi se odmah mogli uključiti u radne procese tvrtke. U nekim je zanimanjima i školama to više izraženo, a nekima manje.

Godinama ste radili u Ministarstvu obrazovanja i dobro poznajete sustav školstva. Koliko vam to koristi u sadašnjem radu na mjestu savjetnika za obrazovanje u HGK-u?

– Moje višegodišnje iskustvo rada u Ministarstvu obrazovanja ključno je za sve što radim sada u HGK-u. Sreća je što se moje radno iskustvo u Ministarstvu nije iscrpljivalo u pojedinom segmentu nego je moj svakodnevni rad pretpostavljao poznavanje cijelog sustava i to ne površno nego dubinski. Naime, svoj sam radni vijek u ministarstvu proveo baveći se uglavnom odnosima s javnošću, a budući da sam ja takoreći stara škola nikada nisam bio takozvana skretnica koji je upite novinara kanalizirao upravama i onda te odgovore samo prosljeđivao novinarima. Uvijek i svugdje tražio sam detaljnu informaciju i podatke o pojedinim područjima te sam se na taj način dovoljno detaljno upoznao sa sustavom.

Sada sve to znanje i iskustvo stavljam u službu HGK-a i njezinih članica. Želimo da HGK postane nezaobilazna institucija za sva pitanja vezana uz strukovno obrazovanje, ali i obrazovanje općenito. To je ono što je normalno u zemljama poput Austrije i Njemačke, a polako postaje normalno i u Hrvatskoj.

NAKON PUNE DVIJE I POL GODINE U MINISTARSTVU OBRAZOVANJA POČINJU GOVORITI O DUALNOM OBRAZOVANJU I UVOĐENJU TOGA MODELA STRUKOVNOG OBRAZOVANJA U HRVATSKO ŠKOLSTVO